

Verkenning N 345 Voorst

Notitie Landschap

Provincie Gelderland

10 december 2010

Definitief

Documenttitel	Verkenning N 345 Voorst Notitie cultuurhistorie
Verkorte documenttitel	Verkenning N 345 Voorst
Status	Definitief
Datum	10 december 2010
Projectnaam	Verkenning N 345 Voorst
Opdrachtgever	provincie Gelderland
Auteur	Anneke Rommers

1 INLEIDING

In deze notitie zijn de effecten beschreven van de oplossingsrichtingen die zijn aangedragen voor de problemen rond de huidige N 345 in Voorst. Deze notitie dient als basis voor de behandeling van het aspect landschap in de Verkenning N 345 Voorst.

2 BELEIDSKADER

Het beleid met betrekking tot het plangebied bestaat uit nationaal beleid, provinciaal beleid en gemeentelijk beleid. Het provinciaal en gemeentelijk beleid kan worden onderverdeeld in 'kaderstellend' en 'visionair' beleid. 'Kaderstellend' beleid biedt concrete kaders en richtlijnen met betrekking tot het landschap als geheel en afzonderlijke landschapselementen in het bijzonder. 'Visionair' beleid bevat voornamelijk visies en dient als inspiratiebron. De relevante beleidsstukken zijn hieronder beschreven.

Het beleid met betrekking tot het plangebied bestaat uit nationaal beleid, provinciaal beleid en gemeentelijk beleid. Het provinciaal en gemeentelijk beleid kan worden onderverdeeld in 'kaderstellend' en 'visionair' beleid. 'Kaderstellend' beleid biedt concrete kaders en richtlijnen met betrekking tot het landschap als geheel en afzonderlijke landschapselementen in het bijzonder. 'Visionair' beleid bevat voornamelijk visies en dient als inspiratiebron. De relevante beleidsstukken zijn hieronder beschreven.

2.1 Nationaal beleid

Nationaal Landschap

Het rijk heeft twintig Nationale Landschappen aan gewezen. Deze landschappen hebben elk een unieke combinatie van cultuurhistorische en natuurlijke elementen en vertellen daarmee het verhaal van het Nederlandse landschap. Nationale Landschappen zijn geen musea, maar gebieden waar mensen gewoon wonen, werken, ondernemen en recreëren.

Een van deze landschappen is het Nationaal Landschap de Veluwe. Het Nationaal Landschap de Veluwe is niet hetzelfde als het Nationaal park de Hoge Veluwe of Nationaal park de Veluwezoom, maar omvat een veel groter gebied.

De provincie heeft de exacte begrenzing van het nationale landschap de Veluwe bepaald. De oostgrens van dit Nationaal Landschap ligt op de huidige N345 en de oostelijke komgrens van Voorst.

De status van Nationaal Landschap brengt vanuit de provincie geen extra beschermde status met zich mee, tenzij het gebied ook tot een waardevol landschap of een waardevol open gebied behoort.

NSW landgoederen

In de omgeving van Voorst liggen de NSW landgoederen Beekzicht en de Ossenkamp. NSW staat voor natuurschoonwet. In deze wet staan voorwaarden waaraan landgoederen moeten voldoen om in aanmerking te komen voor de status van NSW landgoed. Met de status van NSW landgoed kan een eigenaar of beheerder gebruik maken van fiscale voordelen voor de instandhouding van het landgoed.

De belangrijkste voorwaarden voor een NSW landgoed zijn:

- een oppervlakte van minimaal 5 ha,
- landgoed heeft een aaneengesloten karakter,
- de inrichting van het landgoed draagt bij aan de bevordering van de natuurschoon in Nederland.

De natuurschoonwet biedt de minister de mogelijkheid "een onroerende zaak de status van landgoed te ontnemen" als "het karakter van landgoed van de onroerende zaak is aangetast of verloren is gegaan door gebrek aan behoorlijk onderhoud of door andere omstandigheden" Hierbij kan het gaan om aantasting van de eenheid van het landgoed, aantasting van de natuurwaarden of aantasting van het totale oppervlakte. Nationaal beleid

Nationaal Landschap

Het rijk heeft twintig Nationale Landschappen aan gewezen. Deze landschappen hebben elk een unieke combinatie van cultuurhistorische en natuurlijke elementen en vertellen daarmee het ver-

haal van het Nederlandse landschap. Nationale Landschappen zijn geen musea, maar gebieden waar mensen gewoon wonen, werken, ondernemen en recreëren.

Een van deze landschappen is het Nationaal Landschap de Veluwe. Het Nationaal Landschap de Veluwe is niet hetzelfde als het Nationaal park de Hoge Veluwe of Nationaal park de Veluwezoom, maar omvat een veel groter gebied.

De provincie heeft de exacte begrenzing van het nationale landschap de Veluwe bepaald. De oostgrens van dit Nationaal Landschap ligt op de huidige N345 en de oostelijke komgrens van Voorst.

De status van Nationaal Landschap brengt vanuit de provincie geen extra beschermde status met zich mee, tenzij het gebied ook tot een waardevol landschap of een waardevol open gebied behoort.

NSW landgoederen

In de omgeving van Voorst liggen de NSW landgoederen Beekzicht en de Ossenkamp. NSW staat voor natuurschoonwet. In deze wet staan voorwaarden waaraan landgoederen moeten voldoen om in aanmerking te komen voor de status van NSW landgoed. Met de status van NSW landgoed kan een eigenaar of beheerder gebruik maken van fiscale voordelen voor de instandhouding van het landgoed.

De belangrijkste voorwaarden voor een NSW landgoed zijn:

- een oppervlakte van minimaal 5 ha,
- landgoed heeft een aaneengesloten karakter,
- de inrichting van het landgoed draagt bij aan de bevordering van de natuurschoon in Nederland.

De natuurschoonwet biedt de minister de mogelijkheid “een onroerende zaak de status van landgoed te ontnemen” als “het karakter van landgoed van de onroerende zaak is aangetast of verloren is gegaan door gebrek aan behoorlijk onderhoud of door andere omstandigheden” Hierbij kan het gaan om aantasting van de eenheid van het landgoed, aantasting van de natuurwaarden of aantasting van het totale oppervlakte.

2.2 Provinciaal beleid

Rondom Voorst ligt een gebied wat onderdeel uitmaakt van de EHS. De aanwijzing van EHS is aan te merken als kaderstellend beleid. Ten noorden van Voorst doorsnijdt de huidige N345 de ecologische hoofdstructuur (EHS). Deze brede EHS zone kan conflicteren met oplossingsrichtingen 12 en 19. De ecologische hoofdstructuur is primair opgezet ter bevordering van de natuur, maar heeft ook een groot landschappelijk belang. Hieronder volgt een toelichting. Voor meer informatie over de EHS zie het hoofdstuk natuur en ecologie.

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Het hoofddoel van het ruimtelijke beleid voor de EHS is het bijdragen aan een samenhangend netwerk van kwalitatief hoogwaardige natuurgebieden en natuurrijke cultuurlandschappen door bescherming, instandhouding en ontwikkeling van de aanwezige bijzondere ruimtelijke waarden en kenmerken.

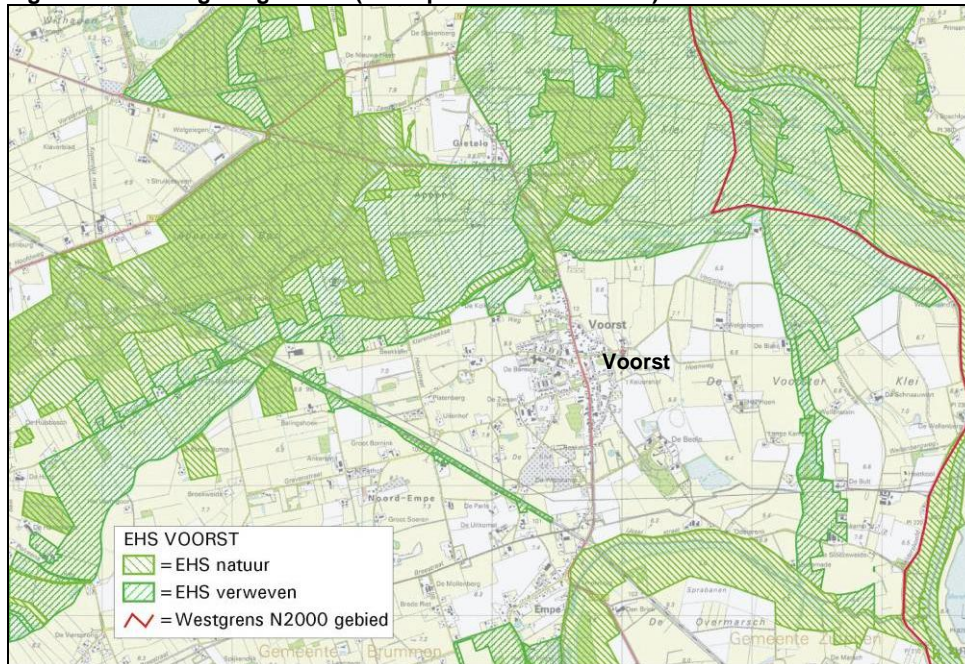
Binnen de ecologische hoofdstructuur geldt de “*nee, tenzij*” benadering. Dit houdt in dat bestemmingswijziging niet mogelijk is als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang (streekplan p. 51).

EHS wordt in het streekplan onderscheiden naar “EHS verweving” en “EHS natuur”. “EHS-natuur bestaat uit bestaande natuurgebieden (streekplan p. 53) Voor EHS-verweving geldt hetzelfde ruimtelijke beleid als voor EHS-natuur, met de volgende verschillen:

- Regulier agrarisch en extensief recreatief gebruik kan worden voortgezet, waarbij tevens vergroting van aanwezige agrarische bouwpercelen aan de orde kan zijn,
- Ruimte voor extensieve recreatievormen (als natuurkamperen, kano-, voet- en fietsroutes met zeer beperkte voorzieningen),
- Ruimte voor nieuwe landgoederen.

Provinciale Staten van Gelderland hebben op 1 juli 2009 de nieuwe grenzen van de ecologische hoofdstructuur (EHS) in het Streekplan definitief vastgesteld in de streekplanherziening. Dit geeft voor Voorst en de directe omgeving het onderstaande kaartbeeld voor de EHS. Voor het gebied rond Voorst zijn met de herziening van de EHS geen wijzigingen doorgevoerd.

Figuur 1: EHS omgeving Voorst (bron: provincie Gelderland)

Streekplan Uitwerking kernkwaliteiten Waardevolle Landschappen

In de streekplanuitwerking Waardevolle landschappen staan de verschillende waardevolle landschappen benoemd en beschreven. Als onderdeel van het streekplan heeft dit beleid een duidelijk kaderstellend beleid. Rond Voorst is het Waardevolle landschap IJsseluitewaarden (p. 27) aangegeven met als bepalende karakteristieken:

- Enige breed meanderende rivier;
- Leesbaar rivierenlandschap;
- Gaaf microreliëf van lage rivierduinen, richels en geulen (kronkelwaarden);
- Grote openheid van de uiterwaarden met nauwelijks bebouwing.

Oplossingsrichtingen 12, 16 en 19 blijven allemaal buiten waardevolle landschap.

Doelstellingen

De toenemende verstedelijking kan afbreuk doen aan de visueel ruimtelijke kenmerken en landschapsstructuren die veelal de basis vormen voor regionale identiteit. Afzonderlijke ruimtelijke ingrepen kunnen leiden tot fragmentatie van landschappelijk samenhangende 'ensembles'. Dit wordt wel aangeduid met termen als 'verrommeling' en 'vervlakking'. Dit leidt onder meer tot een verdere verdichting van open landschappen en het opener worden van kleinschalige landschappen.

Tegen de achtergrond van deze ontwikkelingen stelt de provincie als doelen van het ruimtelijk beleid voor de Gelderse landschappen:

- Het instandhouden van de variatie aan Gelderse landschappen
- Het behouden van de openheid van karakteristieke open landschapseenheden (waardevolle open gebieden)
- Het versterken van de samenhang in karakteristieke landschappen (waardevolle landschappen)
- Het verbeteren van de kwaliteit en toegankelijkheid van het landschap.

De provincie heeft niet alleen een goede afstemming op aanwezige landschapskenmerken tot doel, maar stelt dat ruimtelijke ontwikkeling ook moet bijdragen aan verbetering van de landschappelijke samenhang. De provincie benadert het landschap met een ontwikkelingsgerichte strategie: "ontwikkeling met kwaliteit". Dat wil zeggen dat de ontwikkeling van gebruiksfuncties, zoals woningbouw, de aanleg van bedrijventerreinen en natuurontwikkeling, moet bijdragen aan verbetering van de landschappelijke samenhang (streekplan p. 64).

Visionair provinciaal beleid

Onder het zachte provinciale beleid (zijnde geen vastgesteld beleid) wordt verstaan:

- Het landschapsboek, inspiratiebron voor denkers en doeners;
- Visie inpassing provinciale wegen in het Gelderse landschap.

2.3 Gemeentelijk beleid

Kaderstellend beleid: Landschapsontwikkelingsplan Van Veluwe tot IJssel

Onder het kaderstellend gemeentelijk beleid wordt het Landschapsontwikkelingsplan "van Veluwe tot IJssel" verstaan. De meest relevante onderdelen van het LOP zijn meegenomen in de omschrijving van het landschap. Vooral de onderdelen die beschreven zijn in paragraaf 3.11 "De oeverwal" en 3.12 "Ingepolderde uiterwaarden" zijn gebruikt.

Kaderstellend beleid: bestemmingsplan buitengebied

Een belangrijk onderdeel van het kaderstellend beleid is het bestemmingsplan buitengebied. Vrijwel alle gebieden zijn aangeduid als agrarisch cultuurgebied. Het bestemmingsplan Dorp Voorst 2010 vormt straks, als het is vastgesteld eveneens een belangrijk kaderstellen beleidsonderdeel. Met name hoofdstuk 3 "Bestaande situatie" is gebruikt. De meest relevante onderdelen zijn meegenomen in de omschrijving van de huidige situatie.

Visionair beleid: Dorpsvisie Voorst

Onder het visionair gemeentelijk beleid valt onder andere de Dorpsvisie Voorst. De meest relevante onderdelen van dit document zijn meegenomen in de omschrijving van de huidige situatie. Uit de dorpsvisie zijn met name de paragrafen 2.4 "Goed beschouwd" en 4.2 "Ruimtelijke uitgangspunten" als input gebruikt.

3 WERKWIJZE

In de volgende hoofdstukken wordt het landschap rond Voorst beschreven. Aan bod komen de wordingsgeschiedenis en wat daarvan nog zichtbaar is, de structuur van het landschap en de elementen waaruit het is opgebouwd. Samen bepalen deze aspecten het karakter van het landschap. Belangrijke aandachtspunten zijn verder de gaafheid, de uniciteit en de belevingswaarde.

Het doel van deze landschapsbeschrijving en -analyse is de diverse oplossingsrichtingen te kunnen toetsen en beoordelen. Daarbij gaat het niet zozeer om de inpassing, want die komt later in het proces aan bod. Bij de inpassing of ontwerpfase van een oplossingsrichting wordt nader gekeken naar het wegprofiel, de beplanting, precieze ligging enz. In deze fase gaat het er vooral om aan te geven welk landschap welke waarde heeft en in welk landschap een oplossingsrichting de minste schade of verstoring veroorzaakt.

Daarvoor worden de volgende criteria gebruikt:

- de relatie met de ondergrond en de historische gelaagdheid;
- landschappelijke hoofdstructuren;
- karakter en gaafheid;
- zichtbaarheid en beleving.

De relatie met de ondergrond en de historische gelaagdheid

Het landschap heeft een bepaalde ruimtelijke opbouw die sterk wordt bepaald door de ondergrond (bijv. bodemopbouw, waterhuishouding, geomorfologie) en door de historische ontwikkeling. Een voorbeeld in dit plangebied zijn de uiterwaarden die betrekkelijk open en 'leeg' zijn, doordat ze in het verleden overstromden.

Landschappelijke hoofdstructuren

Wat zijn de landschappelijke hoofdstructuren, zijn ze compleet en hoe waardevol zijn deze? Dit is zeer bepalend voor de kwaliteit van een landschap. Een voorbeeld van een landschappelijke hoofdstructuur is de IJssel met uiterwaarden en oeverwallen.

Karakter en gaafheid

De karakteristiek vormt de kern en de kwaliteit van het landschap. Ieder landschap of deel van een landschap heeft een eigen ruimtelijke karakteristiek. Belangrijk is hoe gaaf dit karakter is. In het gebied rondom Voorst zijn meerdere karakteristieken aanwezig. Aan de noordzijde, nabij Appen, is bijvoorbeeld een coulisselandschap waarbij de karakteristiek bepaald wordt door oude bebouwing en kleine landschapselementen.

Zichtbaarheid en beleving

Zichtrelaties, maat en schaal van het landschap, variatie en eenheid zijn belangrijke aspecten in de visuele beleving van een landschap.

4 BESCHRIJVING HUIDIGE SITUATIE

4.1 Ligging Voorst

Het dorp Voorst ligt in het zuiden van de gemeente Voorst niet ver ten westen van de IJssel en in de directe nabijheid van Zutphen. Ten noorden van het dorp loopt de Voorsterbeek met het lager gelegen beekdal, ten zuiden van het dorp loopt de spoorlijn Apeldoorn-Zutphen met de NS-halte Voorst-Empe. Het dorp grenst aan de landgoederengordel van Twello, Wilp en Voorst richting Klarenbeek. Landgoed Beekzicht, maar ook De Beele en Ekeby maken hier deel van uit. Het landgoed Beekzicht strekt zich uit langs het dal van de Voorsterbeek. Landgoed De Beele ligt ten zuiden van Voorst, is meer compact en ligt op de rand van de stroomrug en de Voorster Klei. Ten zuidwesten van Voorst ligt het landgoed De Ossenkamp.

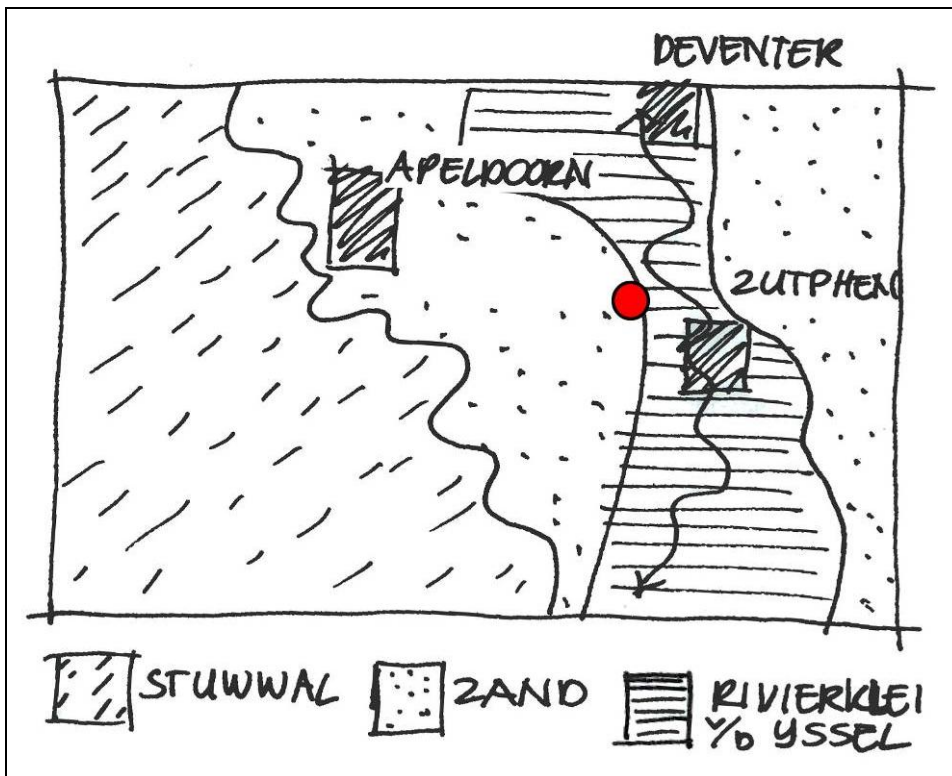
Geschiedenis

Voorst ligt tussen de riviergronden van de IJssel aan de oostzijde en de zandgronden aan de westzijde. Het dorp ligt op de oeverwal, ookwel stroomrug genoemd, een kenmerkend onderdeel van het rivierenlandschap. De oeverwallen zijn de hoogste delen nabij de rivier, waar traditioneel de eerste bebouwing is ontstaan. Talrijke boerderijen, nederzettingen, kronkelende wegen (die de oeverwal volgen), onregelmatig gevormde akkers en boomgaarden werden aangelegd. Naast hoge delen bestaat de oeverwal ook uit lager gelegen delen. Deze gebieden zijn ingesloten tussen de zandige rug en de dijk of vormen de overgang naar de achterliggende broekontginningen. De lagere gedeelten van de oeverwallen werden in veel gevallen als grasland in gebruik genomen.

Ten westen van Voorst liggen de enkeerdgronden. Dit zijn gronden die door eeuwenlange bemesting met potstalmest zijn ontstaan. Hierdoor is een dikke humushoudende bovengrond ontstaan. Dit gebied ligt tussen het riviereengebied van de IJssel en de stuwwal van de Veluwe in. Ten westen van Voorst ligt de Voorster enk met langs de westrand enkele boerderij-enclaves.

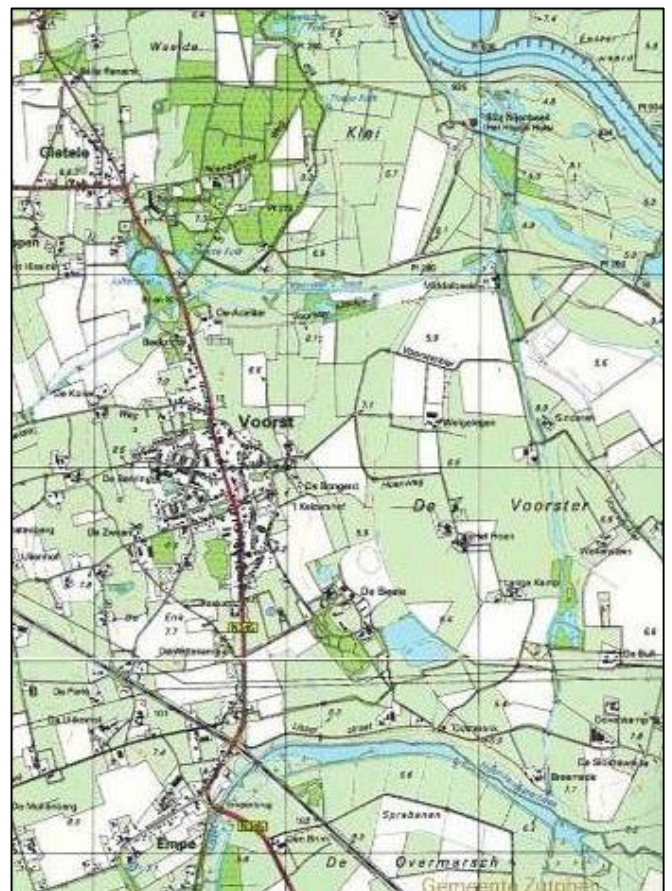
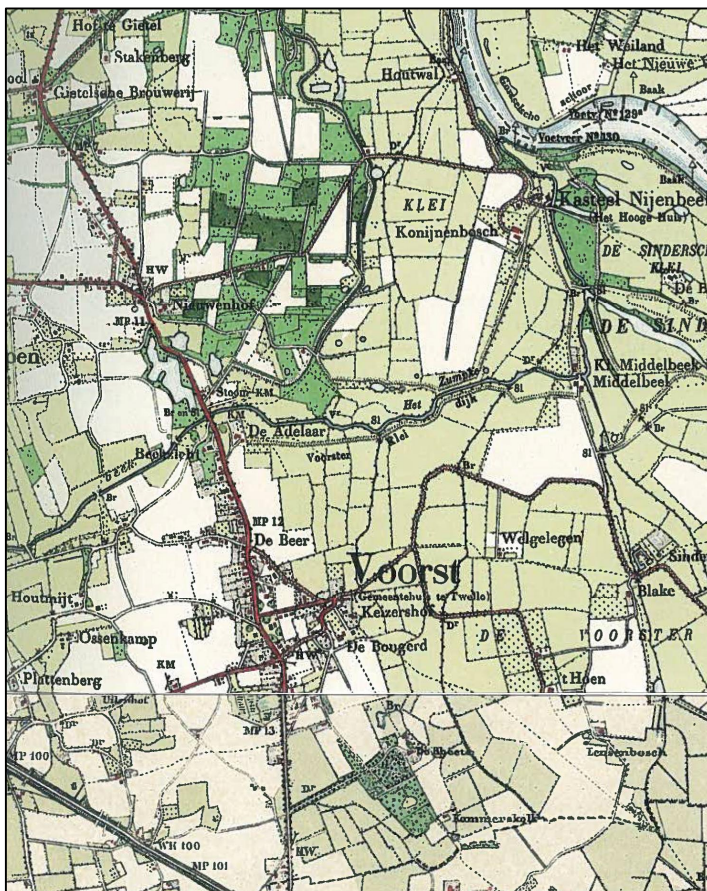
De IJssel kende tussen Zutphen en Deventer in het verleden een sterk meanderend verloop. In het huidige landschap zijn deze oude rivierarmen van de IJssel nog waarneembaar. Op de oeverwal van de IJssel - direct langs de Veluwsche Bandijk - liggen de dorpen Wilp en Voorst. De Veluwse Bandijk is in de 14e eeuw aangelegd.

Figuur 2: ondergrond, de rode stip illustreert de ligging van Voorst

Historische kaart +/- 1900

Topografische kaart +/- 2000

4.2 Analyse huidig tracé N 345

De noord-zuid lopende Rijksweg is de stedenbouwkundige ruggengraat van Voorst en scheidt het dorp in een ouder oostelijk deel en een nieuwer westelijk deel. In het historische oostelijke deel komen de oude wegen samen bij de kerk. Binnen de dorpskern ligt een aantal historische erven en tussen de markante oude bebouwing bevinden zich enkele groene ruimten. Vanaf de kerk waaieren bebouwingslinten uit richting de Voorster enk.

De Rijksweg zelf wordt gekarakteriseerd door een grote diversiteit in bebouwing en de afwisseling tussen bebouwing en open ruimte. Juist bij de kruisingen van de oude plattelandswegen met de Rijksweg zijn buitens en herenhuizen met grote tuinen tot stand gekomen. De uitstraling van de Rijksweg is aan de ene kant historisch, statig en groen, maar aan de andere kant zorgt het drukke doorgaande verkeer voor overlast en barrièrevorming. Veel van de in het dorp voorkomende winkels, bedrijven en voorzieningen zijn langs de Rijksweg gelegen.

Beeldbepalend voor het groen zijn vooral de grote tuinen en kleine particuliere parken met markante bomen bij de buitenplaatsen langs met name de oostzijde van de Rijksweg. De N 345 is een Oude Rijksweg van vóór 1850, voorzien van bomen die ouder zijn dan 80 jaar. (zie ook: bestemmingsplan Dorp Voorst 2010)

Figuur 3: Oude bebouwing aan de drukke verkeersweg in Voorst

Figuur 4: Statige woningen met parkachtige tuinen direct aan de N 345 in Voorst

Figuur 5: Tussen de woningen is het achterland aan de westzijde al zichtbaar

Figuur 6: Overzichtsfoto van de N 345 door de kern

Figuur 7: Overzichtsfoto van de N 345 met weidegebied aan de oostzijde

Figuur 8: Volwassen eiken aan de oostzijde van de N 345. Hierachter het open landschap van de IJssel

4.3 Landschappelijke karakteristiek van Voorst

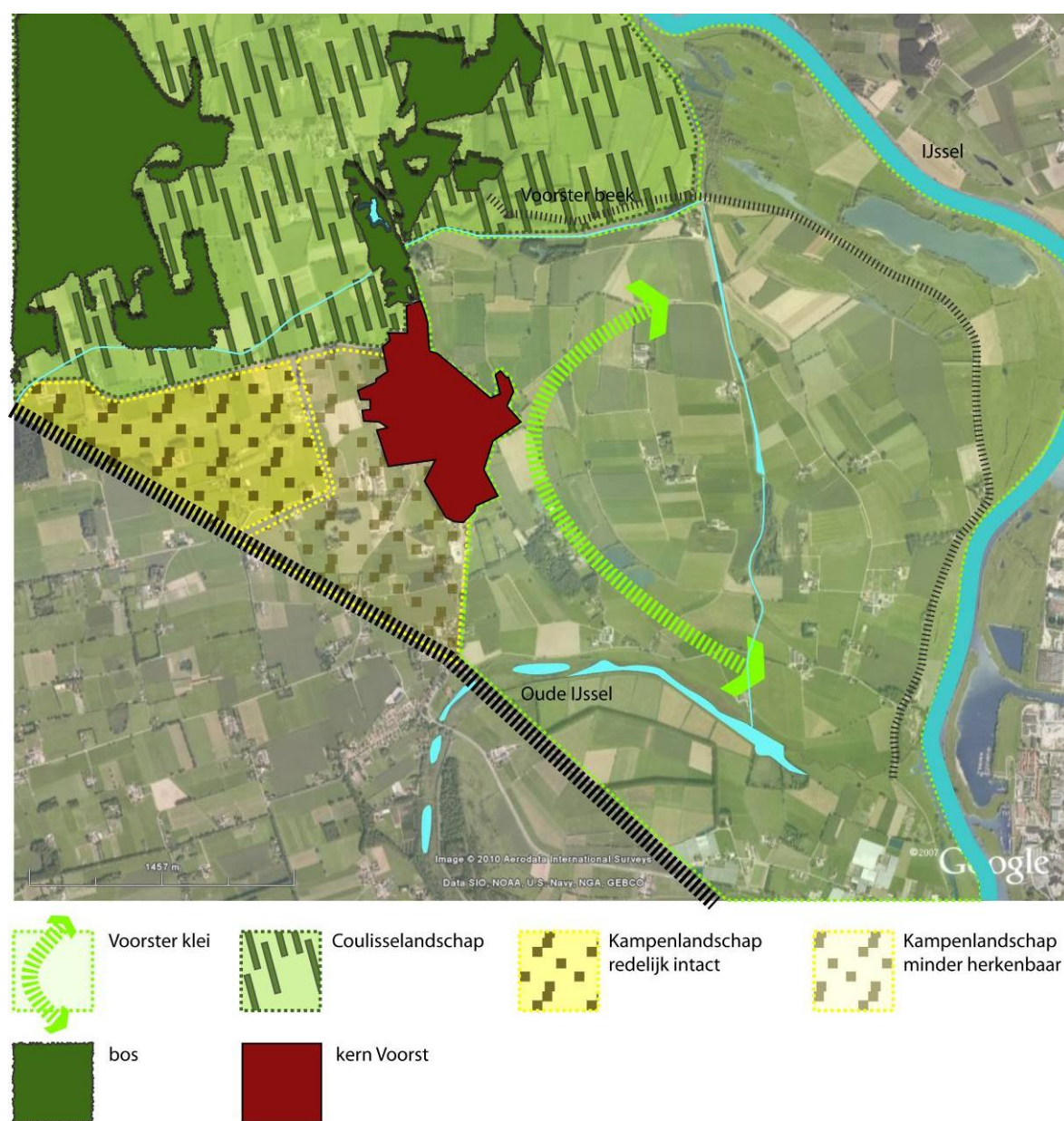
Het gebied rond Voorst is opgebouwd uit verschillende landschapstypen. Tussen Voorst en de IJssel ligt de Voorster Klei, voormalige uiterwaarden van de IJssel. Qua karakteristiek sluit dit landschap aan bij het Waardevolle landschap van de IJsseluiterwaarden.

Ten noorden van Voorst ligt het coulisselandschap rond de Voorsterbeek. Kenmerkend voor dit landschap is de kleinschalige afwisseling tussen open en besloten ruimtes. Weides afgewisseld met bos en houtwallen.

Tussen Voorst en de spoorlijn ligt het kampenlandschap. Oude agrarische enclaves, de open enk, oude zandpaden en een afwisselend en duidelijk agrarisch georiënteerd landschap. In het kampenlandschap is onderscheid gemaakt tussen een meer en een minder authentiek deel.

De verschillende landschapstypen worden hierna nader toegelicht.

Figuur 9: Landschapstypen omgeving Voorst

4.4 Landschappelijke karakteristiek oostzijde Voorst

Aan de oostzijde van het dorp ligt de buitendijkse ontginning van de Voorster Klei. Dit was vroeger een gebied dat geregeld overstroomde. Hieraan herinneren nog de fraaie boerderijen op terpen en de zwarte populieren. Tot halverwege de vorige eeuw is het grotendeels buitendijks gebied geweest en hier zijn dan ook oude stroomgeulen van de IJssel te vinden. Kenmerkend aan de Voorster Klei is het enigszins onregelmatige karakter van buitendijks liggende uiterwaarden wat betreft verkaveling en reliëf. Sinds deze gebieden beter beschermd zijn tegen overstroming zijn ze intensief in gebruik voor de landbouw. Het gebied is redelijk open met veel zichtlijnen, maar ook voorzien van bomen, knotwilgen en meidoornhagen. Ook is nabij de geclusterde bebouwing (boerderijen en landhuizen) opgaande erfbeplanting aanwezig. Vanuit dit gebied zijn veel zichtlijnen aanwezig richting het dorp Voorst, waarbij de kerk als eerste opvalt. De kerk en omgeving vormen de eerste nederzetting van Voorst, waardoor de rand van historische aard is.

Aan de noordzijde van de Voorster Klei zoekt de Voorsterbeek zijn weg richting de IJssel. Bebouwing staat verspreid langs de slingerende wegen, vaak op voor buitendijks gebied kenmerkende hoogten of pollen. In het gebied Voorster Klei zal een gedeelte van de ingepolderde uiterwaarden in het kader van 'Ruimte voor de Rivier' weer worden teruggegeven aan de IJssel.

Kenmerkend is het reliëf dat aanwezig is aan de oostzijde, nabij de IJssel. Dit reliëf is echter beperkt waarneembaar, vanwege de maïs op de akkers. Tegen de dorpsrand aan is het reliëf nauwelijks aanwezig. Hier kenmerkt het landschap zich door bomenrijen met meidoornhagen.

Figuur 10: Midden in de Voorster Klei met zicht op de kerk van Voorst

De belangrijkste kenmerken van het landschap:

- overwegend open landschap;
- rijk aan groene landschapselementen zoals heggen, (knot)bomen en erfbeplanting;
- sterke relatie met de IJssel;
- zicht op historische dorpsrand;

- onregelmatig karakter door verkaveling en reliëf;
- boerderijen op terpen;
- aanwezigheid bandijk.

Waardering

Vanwege de zichtbare historische ontwikkeling, de complete ruimtelijke structuur, de gaafheid en uniciteit van het landschap, de sterke historische relatie met de nog gave oostelijke dorpsrand van Voorst en vanwege de hoge belevingswaarde heeft het ensemble van dorp en Voorster Klei een zeer hoge landschappelijke waarde.

Figuur 11: Zicht op de kerk vanaf de dijk. Veel kleurschakeringen door diverse vormen van landgebruik

Figuur 12: Meidoornhagen met bomen aan slingerende wegen

Figuur 13: Zicht op open gebied met akkerbouw, verhoogd liggende woningen, gezien vanaf de dijk richting Voorst

Figuur 14: Knotwilgen aan de sloot, op perceelsgrens

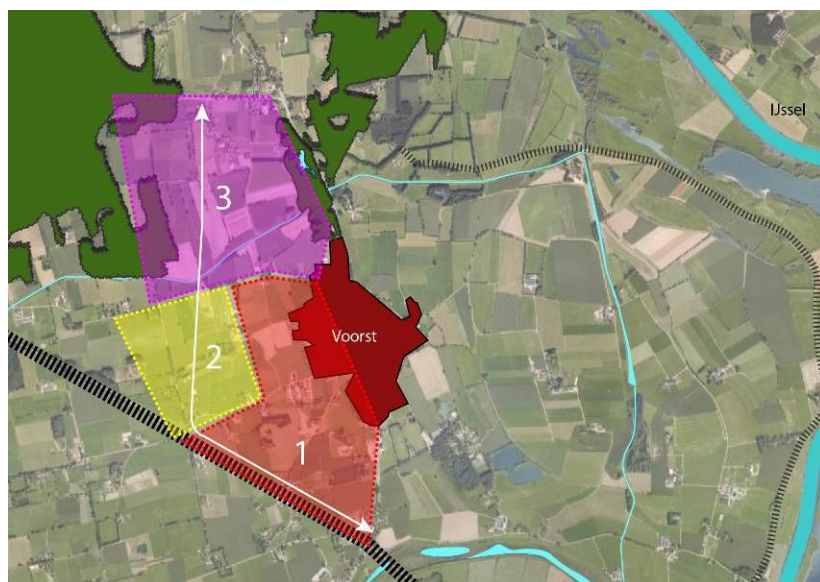
Figuur 15: Zicht vanaf de bandijk op het landschap

4.5 Landschappelijke karakteristiek westzijde Voorst

Kenmerkend voor de westzijde van Voorst is het kleinschalige landschap dat grote afwisseling kent in besloten en open delen. Het gebied ten westen van Voorst is in te delen in drie deelgebieden: zuidelijk gebied (1), middengebied (2) en noordelijk gebied (3). (zie kaart Opdeling westzijde Voorst).

Figuur 16: Opdeling westzijde Voorst

Deelgebied 1 en 2 hebben veel overeenkomsten en worden dan ook samen gewaardeerd. De grens tussen deelgebied 3 en de andere deelgebieden wordt gevormd door de Klarenbeekseweg, de weg net ten zuiden van de Voorsterbeek. De grens tussen deelgebied 2 en deelgebied 1 ligt ongeveer bij de Riete en de Enkweg. De indeling is gemaakt omdat grote verschillen in de karakteristiek en gaafheid van het bestaande landschap aanwezig zijn.

Deelgebied 1: zuidelijk gebied

Het landschap is in het zuidelijke gebied door dorpsuitbreidingen, spoorlijn, hoogspanningsmasten en andere ontwikkelingen door de tijd verandert. Het kampenlandschap is minder goed herkenbaar. Dit samen met het zicht op de achterzijde van Voorst geeft een wat rommelige aanblik. In de dorpsvisie wordt de westelijke rand nabij de Dillestraat als onvoltooid beschouwd door de bewoners van het dorp. Ook de spoorlijn die midden door het gebied loopt en de verspreid liggende bebouwing vormen een onrustig beeld zonder duidelijke structuur. Wel zijn de aanwezige boerderij-enclaves karakteristiek voor dit gebied. De onduidelijke structuur wordt naast de verspreid staande bebouwing ook veroorzaakt door het nagenoeg ontbreken van groene structuurdragers nabij het dorp. Het groen dat er staat, is erfbeplanting bij de boerderijen of bestaat uit restanten bos.

De landschappelijke kwaliteiten zijn De Enk, een historische akker en van oudsher een open gebied. Een fors aantal hectares van het waarschijnlijk afgegraven deel van de enk is thans in gebruik als boomkwekerij. Een vorm van landgebruik die niet helemaal lijkt te passen bij het open karakter van de enk. Ook de bestaande wegenstructuur vormt een belangrijke landschappelijke karakteristiek. De wegenstructuur volgt het oorspronkelijke verkavelingspatroon zoals bij de landweg de Riete. Samen met de wegenstructuur is ook de toegankelijkheid van dit landschap

een belangrijke kwaliteit. Door de diverse landwegen is het gebied ten westen van Voorst goed toegankelijk en vormt een aantrekkelijk uitloopgebied voor de inwoners van Voorst.

Een belangrijk zichtelement aan deze zijde van Voorst is de oude korenmolen 'De Zwaan' die aan de Enkweg staat. Een bijzonder natuurgebied is het Veen ten zuiden van de Enkweg. Dit is een elzenbroekbos met trilveen en is van grote natuurwaarde. (zie ook: Bestemmingsplan Dorp Voorst 2010, pagina 22)

Deelgebied 2: middengebied

Deelgebied 2 deelt veel overeenkomsten met deelgebied 1, maar is landschappelijk beter bewaard gebleven. De karakteristiek van het kampenlandschap komt hier duidelijk naar voren door de afwisseling tussen open ruimtes en houtsingels, bosjes en lanen. Ook heeft dit gebied minder bebouwing en ziet er minder rommelig uit, mede vanwege de open ruimtes die aanwezig zijn. Vooral rond de Hooiweg ervaar je het kampenlandschap met kleine houtsingels, bosjes en lanen, waarover een prettig zicht ontstaat richting de molen en het noordelijke gebied, deelgebied 3.

De belangrijkste kenmerken van het landschap voor deelgebied 1 en 2:

- De Enk
- Kleine landschapselementen zoals houtsingels, bosjes, lanen en fruitboomgaarden
- Historische wegenstructuur met o.m. de Riete
- Deel van het gebied is onderdeel van de EHS
- Korenmolen De Zwaan
- NSW Landgoed de Ossenkamp
- Boerderijenclaves
- Het trilveen

Waardering van het landschap

Het kleinschalige ontginningslandschap zoals aanwezig ten westen van Voorst is kenmerkend voor grote delen van de regio. Vooral het zuidelijk gebied (deelgebied 1) is door de dorpsuitbreidingen, de aanleg van de spoorlijn en de hoogspanningsleiding, maar ook vanwege de rommelige beplanting nog in zekere mate karakteristiek maar minder waardevol dan het nog gave landschap dat in het middengebied ligt (deelgebied 2).

Figuur 17: Boomkwekerij op de enk

Figuur 18: Verspreid liggende bebouwing en zandpaden

Figuur 19: Zicht vanaf de Hooistraat (westelijk gelegen) richting de molen: groene rand

Figuur 20: Korenmolen De Zwaan aan de Enkweg met zicht op achterland: weinig groene structurerende elementen, alleen op de achtergrond is groen aanwezig

Figuur 21: Eikenlaan aan de Hooiweg met zicht op het noordelijk gebied, waar links het Appense bos ligt en rechts veel kleinschalige landschapselementen aanwezig zijn

Figuur 22: Klarenbeekseweg met links het kleinschalige landschap en rechts een groot weidegebied

Figuur 23: Voorsterbeek ter hoogte van de N 345

Deelgebied 3: noordelijk gebied

Ten noorden van het dorp ligt het Nsw-landgoed Beekzicht met een groot bosgebied en vijvers. Het bos bestaat voornamelijk uit beukenbomen. Vanuit het bosgebied heeft men een fraai zicht op de omliggende weilanden met verspreid staande bosjes. Ook is de laan aan de noordzijde van de N 345 goed zichtbaar. Deelgebied 3 is rijk aan landschapselementen zoals knotwilgen op de perceelsgrenzen, eikenlanen, elzen, houtsingels en bosjes. Het gebied kent grote open weilanden in combinatie met kleinschalige elementen, waardoor het een aantrekkelijk coulisselandschap is. Aan de noordzijde van de Klarenbeekseweg is het landschap waardevol. Westelijk ligt het Appense Bos, waar de Appensche dijk doorheen ligt. Deze dijk is in de 14^e eeuw op een dekzandrug aangelegd om de omliggende dorpen tegen het IJsselwater te beschermen. Deze dijk is karakteristiek voor het gebied. De bebouwing in het gebied ligt veelal verscholen in het groen of ingepast tussen de landschapselementen, waardoor ze beter in het landschap past dan de bebouwing in het zuidelijk deel.

Een belangrijk element in het landschap is de Voorsterbeek met bijbehorend beekdal. Deze beek slingert door het gebied en stroomt af richting de IJssel. Veelal is de beek geheel omrand door groen, waardoor deze niet goed zichtbaar is in het landschap. Nabij de N 345 doorsnijdt de Voorsterbeek de oeverwal van Voorst.

In het noordelijke gebied is nauwelijks bebouwing aanwezig, alleen ter hoogte van Appen staat geclusterde bebouwing. Het overige gebied is in gebruik als bouwland en weide. Dit gebied komt in de huidige situatie sterk overeen met de historische kaart. De structuur is nog erg goed intact. Alleen typische landschapselementen zoals boomgaarden en moestuinen zijn in de loop van de tijd verdwenen.

Belangrijkste kenmerken van het landschap in deelgebied 3:

- beekdal;
- Nsw-landgoed Beekzicht;
- coulisselandschap;
- oude bebouwing en erfbeplanting bij Appen;
- het gebied valt grotendeels binnen de EHS.

Waardering van het landschap

Dit landschap, dat samenvalt met (een deel van) een landgoed, laat een sterke relatie zien met de ondergrond en de historische ontwikkeling. Het gebied heeft een markante ruimtelijke structuur, is compleet en gaaf en heeft een hoge belevingswaarde. Daarom moet dit landschap als bijzonder en waardevol beschouwd worden. Als onderdeel van de EHS is het beleidsmatig beschermd.

Figuur 24: Landgoed Beekzicht met vijver

Figuur 25: Zicht vanuit het landgoed richting de N 345

Figuur 26: Voorster beek ter hoogte van de N 345

Figuur 27: Noordelijk gebied bestaat o.a. uit lanen, weide en akkers

Figuur 28: Watergatstraat richting het oosten

Figuur 29: Kleinschalig halfopen landschap met de vele kleine landschapselementen: lanen, solitaire bomen en singels

5 EFFECTBESCHRIJVING PER OPLOSSINGSRICHTING

5.1 Ruimtelijke kenmerken van de oplossingsrichtingen

Het wegtracé en de inrichting van het wegprofiel zijn nog niet bekend en zullen in een latere fase van het project bepaald worden. Voordat de effecten van de oplossingsrichtingen op het landschap beschreven worden, is het noodzakelijk enkele aspecten van de ruimtelijke verschijningsvorm van een mogelijk nieuwe rondweg onder de aandacht te brengen.

De mogelijke rondweg zal twee rijstroken tellen, zal voorzien zijn van berm en plaatselijk verlichting en zal geschikt zijn voor een 80 km-regime. Of de weg een eigen beplanting zal krijgen in de vorm van bomen of hagen, zal in een later stadium bepaald worden. Hetzelfde geldt voor de hoogteligging: de weg kan iets hoger dan de omgeving aangelegd worden, bijvoorbeeld vanwege eisen aan de ontwatering, of juist iets lager, om de zichtbaarheid vanuit de omgeving te verminderen.

Omdat de N 345 een functie voor het doorgaande verkeer heeft, zullen niet alle wegen op het OWN op de mogelijk nieuwe weg worden aangesloten. Dit betekent dat plaatselijk wegen afgesloten zullen worden of dat deze wegen aangesloten worden op een of meer parallelwegen die elders aansluiten op oversteekpunten. Ook is het denkbaar dat bestaande wegen via onderdoorgangen de nieuwe rondweg zullen kruisen. Op welke wijze kruisingen met bestaande wegen opgelost zullen worden, is nu nog niet bekend.

Voor de effecten van de weg op het landschap is de inrichting van het wegprofiel erg belangrijk. Voor uitzichten dwars op de weg maakt het veel uit of de weg verdiept ligt of achter een aarden wal of voorzien is van een zware beplanting. In de fase van het wegontwerp kan, door hoogteligging, inrichting en beplanting van het wegprofiel te variëren, veel bijgedragen worden aan een goede landschappelijke inpassing van de weg.

Een nieuwe doorgaande weg met veel verkeer heeft altijd een verstoringseffect op het landschap, in de vorm van visuele onrust, onderbreking van zichtlijnen, geluid en soms ook licht. In een open landschap is dat effect groter dan in een kleinschalig, besloten landschap met bijvoorbeeld verspreide beplantingsgroepen, hagen enz. Ook de belijning van de nieuwe weg speelt een rol; de lange rechtstanden en ruime boogstralen van een moderne weg zijn vaak lastig in te passen in een grillig historisch kavelpatroon. Het afsluiten van kruisende wegen heeft een soms aanzienlijk effect op de structuur, de ervaring en de leesbaarheid van het landschap, alsmede op de fysieke toegankelijkheid van bepaalde gebieden. Kunstwerken als viaducten met taluds hebben vaak een ingrijpend ruimtelijk effect in een verder vlak landschap. De mate waarin die verstoringen optreden, hangt weer af van de uiteindelijke tracékeuze en de inrichting van weg en omgeving.

Om de verschillende oplossingsrichtingen te kunnen vergelijken in hun effecten op het omliggende landschap gaat het dus niet om de vorengenoemde algemene effecten, en ook niet om de inrichtingsaspecten. Het gaat er om de waarde van de verschillende landschappen met elkaar te vergelijken en de verschillen in effecten van een toe te voegen rondweg te bepalen.

5.2 Effect op landschap bij oplossingsrichting 12

Oplossingsrichting 12 ligt midden in het agrarische gebied achter Voorst, over de enk, tussen de boerderij-enclaves en over de historische wegen. Zoals aangegeven in paragraaf 4.4 zal de oplossingsrichting deelgebieden 1 en 3 kruisen.

Landschapselementen

- De Enk
- Kleine landschapselementen zoals houtsingels, bosjes, lanen en fruitboomgaarden
- Historische wegenstructuur met o.m. de Riete
- Deel van het gebied is onderdeel van de EHS
- Korenmolen De Zwaan
- NSW Landgoed de Ossenkamp
- Boerderijenclaves
- Het trilveen

Effect landschappelijke structuur

Effect op de landschappelijke structuur

De rondweg zal het historische gegroeide landschap ten westen van Voorst verstoren. De herkenbaarheid van de stroomrug wordt aangetast en het wegenpatroon en de grillige verkaveling worden doorsneden. De weg heeft geen relatie met de ondergrond en evenmin met het historische landschap.

De weg zal als het ware de nieuwe rand van Voorst vormen, waarbij er kansen bestaan om het huidige gebrek aan ruimtelijke structuur en landschapselementen op te heffen door structurerende beplanting aan het landschap toe te voegen. In het zuidelijke deel is de mogelijkheid aanwezig de weg aan de spoorlijn en de hoogspanningsmasten te koppelen. Zo ligt de weg naast andere grootschalige elementen in het landschap. Van belang is dat de overgebleven karakteristieken van dit landschap zo weinig mogelijk aangetast worden. Dit vraagt om een zorgvuldige inpassing rond de molen de Zwaan, het landgoed De Ossenkamp, de Enk en de diverse historische wegen en de kleine landschapselementen nabij de bebouwing.

In het noordelijk deel van Voorst zal de rondweg het landgoed Beekzicht en het dal van de Voorsterbeek benaderen. Bij de uitwerking van het eventuele wegontwerp dient de weg hier zo gedetailleerd te worden dat het landgoed Beekzicht en het beekdal niet wordt aangetast.

Visueel effect

Deelgebied 1

Vanuit het landschap (o.a. bij Hooiweg) is veel zicht op de oude korenmolen 'De Zwaan' die aan de Enkweg staat. Bij oplossingsrichting 12 zal hier het zicht verstoord worden. Toch zal het zicht niet sterk worden aangetast door de grote hoeveelheid landschapselementen die aanwezig zijn nabij de Hooistraat. Het rommelige zicht op de achterzijde van het dorp blijft. Dit rommelige zicht zal door oplossingsrichting 12 versterkt worden, maar oplossingsrichting 12 biedt ook kansen voor een verbeterde landschappelijke inpassing van de westzijde van het dorp door middel van bijvoorbeeld beplanting. De weg zal ook de omgeving van de molen visueel verstoren. In de directe omgeving van de molen kan de weg maar zeer beperkt worden ingepast met beplanting. Vanwege de molenbiotop mag geen opgaande beplanting in een straal van 400 meter rond de molen aanwezig zijn.

5.3 Effect op landschap bij oplossingsrichting 16

Deze oplossingsrichting doorsnijdt het landelijke gebied ten oosten van Voorst.

Landschapselementen

- openheid;
- rijk aan heggen, (knot)bomen en erfbeplanting;
- sterke relatie met de IJssel;
- zicht op historische dorpsrand;

- onregelmatig karakter door verkaveling en reliëf;
- boerderijen op terpen;
- bandijk.

Effect landschappelijke structuur

De rondweg zal het historische gegroeide landschap verstoren. De weg zal het wegenpatroon en de grillige verkaveling doorsnijden. De weg heeft geen relatie met de ondergrond en evenmin met het historische landschap.

Het landschap ten oosten van Voorst bestaat uit een historisch gegroeid, relatief open en gaaf geheel met een sterke en herkenbare ruimtelijke structuur. Dit landschap heeft enerzijds een sterke en zichtbare relatie met IJssellandschap en anderzijds met de historische, gave oostelijke dorpsrand van Voorst. Wanneer de nieuwe rondweg door dit gebied komt te liggen zal het landschap in de huidige vorm sterk beschadigd raken. Compenserende maatregelen zijn niet mogelijk. Zelfs als de weg compleet verdiept wordt uitgevoerd, zal de nu nog gave verkavelingsstructuur worden aangetast.

Wanneer de weg aan deze zijde komt te liggen zal de weg de nieuwe dorpsrand zal gaan vormen. Dit vergroot de kans op toevoeging van in dit landschap ongewenste stedelijke elementen langs de weg.

Visueel effect

Het gehele gebied vertegenwoordigt een hoge belevingswaarde en vooral het zicht vanuit het oostelijke landelijk gebied richting Voorst. Maar ook omgekeerd is het zicht vanuit het dorp richting de IJssel bijzonder. Door de aanleg van oplossingsrichting 16 worden deze zichtrelaties onherstelbaar beschadigd.

5.4 Effect op landschap bij oplossingsrichting 19

Voor deze oplossingsrichting gelden voor het zuidelijke deel dezelfde effecten als bij oplossingsrichting 12. Oplossingsrichting 19 steekt echter door richting Appen en doorsnijdt daarbij de EHS-gebieden en het landgoed Beekzicht.

Landschapselementen

- de enk;
- kleine landschapselementen;
- historische wegenstructuur;
- korenmolen De Zwaan;
- boerderij-enclaves;
- het trilveen;
- beekdal;
- landgoed;
- coulisselandschap;
- oude bebouwing en erfbeplanting bij Appen;
- grotendeels onderdeel EHS;
- landgoed "Beekzicht".

Effect landschappelijke structuur

De rondweg zal het historische gegroeide landschap verstoren. De weg doorsnijdt het wegenpatroon en de grillige verkaveling en heeft geen relatie met de ondergrond en het historische landschap.

De toekomstige weg zal eerst de spoorlijn en de hoogspanningslijn volgen waarbij de nodige landschapelementen zullen moeten wijken. Toch zal de weg in dit traject goed in dit al door moderne elementen gedomineerde landschap kunnen worden ingepast.

In het traject tussen de spoorlijn en de Voorsterbeek zal de rondweg het nog redelijke gave kleinschalige landbouwlandschap doorsnijden. Vanwege de nog open en gave structuur zal de weg hier de nodige verstoring veroorzaken die moeilijk te compenseren is met behulp van bijvoorbeeld beplanting omdat die ook de openheid zal verstoren.

In het gebied van de Voorsterbeek en ten noorden daarvan is weinig, vooral historische bebouwing aanwezig. Het is rustig, groen en is nog hetzelfde als honderd jaar geleden met een heldere en gave ruimtelijke structuur. Aanleg van de rondweg door dit landschap betekent een ernstige beschadiging en onomkeerbaar verstoring van dit landschap.

Oplossingsrichting 19 valt grotendeels binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) die door deze oplossingsrichting doorsneden wordt. Met de doorsnijding van de EHS wordt ook het NSW landgoed Beekzicht door deze oplossingsrichting doorsneden. Dit betekent dat zowel het totale oppervlakte als de eenheid van het landgoed wordt aangetast. Deze oplossingsrichting kan alleen worden uitgevoerd als tegelijkertijd voldoende compenserende en mitigerende maatregelen worden getroffen.

Visueel effect

Tussen de spoorlijn en de Voorsterbeek zal rondweg een aanzienlijk visuele verstoring veroorzaken.

In het gebied ten noorden van de Klarenbeekseweg zal het rustige en kleinschalige landschap met fraaie lanen en houtsingels ingrijpend verstoord worden door de rondweg. Voor beide trajecten geldt dat compenserende maatregelen langs de weg, zoals beplanting de visuele relaties in het gebied ernstig zullen verstoren en daardoor het probleem eerder zullen vergroten dan verkleinen.

5.5 Vergelijking van de verschillende oplossingsrichtingen

In de volgende tabel zijn de effectscores opgenomen voor de drie oplossingsrichtingen.

Tabel 1: Effectscore aspect Landschap

Deelaspect	Criterium	NA	Opl. 12	Opl. 16	Opl. 19
Landschap	Verstoring van de relatie met de ondergrond en historische ontwikkeling	0	-	--	--
	Aantasting landschappelijke hoofdstructuren en ruimtelijke relaties	0	-	--	--
	Aantasting karakteristiek	0	-	--	--
	Aantasting beleving	0	-	--	--

De drie oplossingsrichtingen verstoren allen het landschap. Het verschil zit vooral in de waarde van het bestaande landschap en in de mate waarin een rondweg ingepast kan worden.

Oplossingsrichting 12 loopt door het minst waardevolle landschap en biedt kansen om de weg in te passen en tegelijk het bestaande landschap te verbeteren, vooral het landschap direct langs de westelijke dorpsrand. Tegelijkertijd vraagt het landschap ten westen van Voorst rond de molen

en de enk om een uiterst zorgvuldige inpassing van een dergelijke omvangrijke ingreep, anders kan de beoogde kwaliteitsverbetering nooit worden bereikt.

Het landschap zal vooral verstoord worden aan de noordzijde nabij het beekdal van de Voorsterbeek en landgoed Beekzicht. Een weg op deze plek kan negatieve gevolgen hebben op de EHS. Het gaat hier echter om maar een beperkte aantasting van de EHS, beekdal en landgoed. Met een zorgvuldige inpassing wordt de aantasting tot een minimum beperkt.

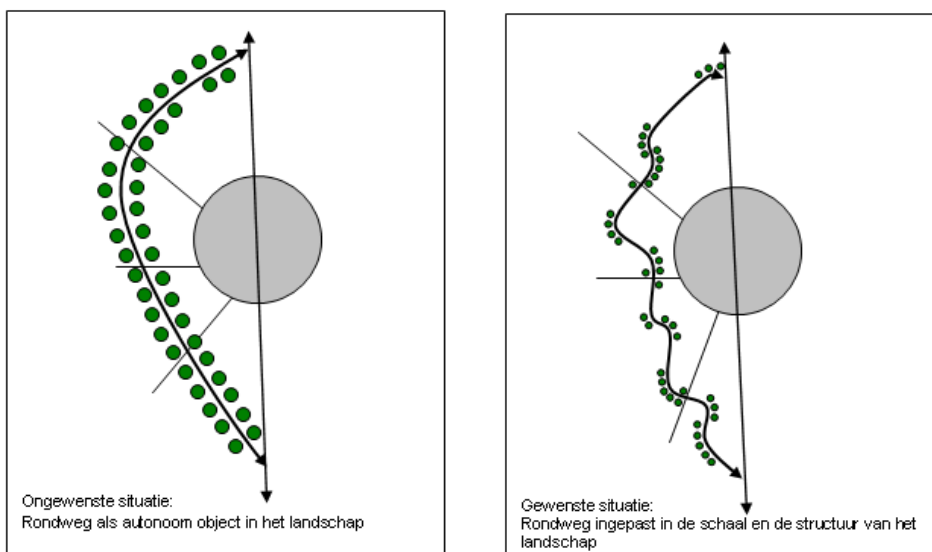
Oplossingsrichting 16 loopt door een bijzonder, gaaf en waardevol gebied met een hoge beleevingswaarde. Hier is het moeilijk om de aanleg van een rondweg te compenseren. Ook loopt dit tracé door een deel van het landgoed Beekzicht. Oplossingsrichting 16 wordt daarom negatiever beoordeeld dan oplossingsrichting 12.

Oplossingsrichting 19 loopt deels langs het spoor en kan daar goed ingepast worden, maar voert verderop door een nog gaaf en open landschap dat aanzienlijk verstoord zal worden. De oplossingsrichting verstoort bovendien het gave en bijzonder landschap ten noorden van de Voorsterbeek en doorsnijdt het NSW landgoed Beekzicht. Ook omdat deze oplossingsrichting ruim langer is dan oplossingsrichting 12, zal de verstoring van het landschap navenant groter zijn.

De voorkeursoplossing betreffende de landschappelijke effecten is oplossingsrichting 12. Bij deze oplossingsrichting is het versturende effect op het landschap aanwezig, maar minder sterk dan bij de andere opties. De aantasting van het landschap is redelijk goed te beperken met behulp van mitigerende en compenserende maatregelen. Deze variant vraagt echter wel om een zeer zorgvuldige inpassing van de weg in het huidige landschap waarbij de volgende punten van belang zijn:

- De nieuwe rondweg dient aan te sluiten bij de karakteristieke landschappelijke structuur van het kampenlandschap. Dus geen grootschalige anonieme boog om Voorst heen, maar een weg die aansluit bij de bestaande landschappelijke structuur (zie figuur 30);
- Afstand tot bestaande landschapselementen (zoals de landweg de Riete of de molen de Zwaan) dient zorgvuldig te worden bepaald;
- De nieuwe rondweg dient de bestaande wegen zoveel mogelijk haaks te kruisen.

Figuur 29: schematische weergave inpassing rondweg

Literatuurlijst

- 1 Streekplan Gelderland - 2005
- 2 EHS Streekplanherziening - juli 2009
- 3 Landschapsboek, Landschapsontwikkeling - inspiratie voor denkers en doeners, 2006
- 4 Visie inpassing provinciale wegen in het Gelders landschap - Eelerwoude 2008
- 5 LOP-Van Veluwe tot IJssel - augustus 2009
- 6 Bestemmingsplan Dorp Voorst 2010 - 24 november 2009
- 7 Ruimtelijke Toekomstvisie Voorst - 2005
- 8 Dorpsvisie Voorst - 2008
- 9 Google Earth
- 10 Grote Historische Atlas Gelderland, 1:25.000
- 11 ANWB topografische Atlas Gelderland, 1:25.000
- 12 Bodemkaart van Nederland, Blad Oost Apeldoorn, 1979
- 13 Het Nederlandse Landschap, 2000